

Moderno valūtu regu

Kriptovalūtu pasaulē trūkst ilgtermiņā pārbaudītas

JURIDISKIE JAUTĀJUMI

Dace Skreija

KRIPTOVALŪTAS ir jauns tirgus segments, un lielākajā daļā Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu, tostarp Latvijā, līdz šim tam nav piemērota konkrēta regulācija.

Nemot vērā, ka parasti līdz ar aktivitātes pieaugumu tiek izstrādāti arī likumi, tirgus dalībnieki rēķinās, ka agrāk vai vēlāk regulācija tiks ieviesta. Pagaidām arī kripto- valūtu emisijas Baltijas valstīs vēl ir ļoti jauna sfēra. No vienas puses, Baltijā, it īpaši uzņēmumu vidē ir vērojama interese par kripto- valūtu investīciju piesaistīšanu [Initial Coin Offering (ICO) un Token Generation Event (TGE)], arī finanšu tirgus uzraugi kopumā izrādījuši pretnākošu attieksmi inovācijām un ir atvērti dialogam. No otras puses, finanšu tirgus uzraugi publicējuši brīdinājumus gan potenciālajiem emitentiem, gan investoriem. «Jebkurā gadījumā konkrētais iecerētais emisijas modelis ir detalizēti jāizstrādā un rūpīgi jāapspriež ar konkrētās valsts finanšu uzraugu, lai izvairītos no negatīvām sekām, arī no tā, ka emisijai tiek piemērots ieguldījumu pakalpojumu regulējums,» norāda zvērinātu advokātu biroja Sorainen jurists Edvīns Draba.

Tā, piemēram, Latvijas jaunuzņēmuma DigiPulse projekts un tā dēvētā DGPT kripto- valūta ir piesaistīta Ethe- reum kripto- valūtai un tā dēvētā tokena jeb žetona, jeb kupona (angļu val. – token) principam. Gan uzņēmuma vadītājs Normunds Kvilis, gan jurists Rafiks Misirovs stāsta, ka pats emisijas process kopumā īpašas grūtības nesagādāja, bet lielākie pūliņi un resursi bija jāvelta dažādu pasaules valstu juridisko nostāju pētīšanai, jo tāds finanšu jomas risinājums, kāds var būt atļauts vienā valstī, citā valstī var izrādīties aizliegts. Te, protams, atsevišķi jāizceļ ASV, kas arī klasisko finanšu līdzekļu kontekstā ir izveidojusi virkni likumu un nosacījumu, kuru būtība daudzās Eiropas valstīs tiek uztverta gluži citādi, nekā tiek uztverta ASV, turklāt starp ASV un Eiropu pastāv būtiskas finanšu sektora mentalitātes atšķirības. Savukārt tieša saskare ar Latvijas vai Baltijas institūcijām uzņēmumam DigiPulse nav



▲ **KRIPTOVALŪTU** izmantošanas lietderības izvērtēšana patlaban ir aktuāla daudzās valstīs. P kripto- valūtu pasaulē. Tiek uzsvērts, ka kripto- valūtas pēdējā laikā guvušas lielu ievēribu, un nākotnē daudzi riski. Attēlā – finanšu konsultants Telavivā, Izraēlā analizē situāciju kripto- valūtu vidē.

Ja parole tiks aizmirsta, tad atšķirībā no bankas konta piekļūt maka saturam vairs nebūs iespējams. Edvīns Draba

bijusi, jo lēmums par emisijas veikšanu ārvalstīs ticis pieņemts uzreiz. Turklāt Latvija, salīdzinot ar abām pārējām Baltijas valstīm, ir vismazāk atvērta attiecībā pret dažādām inovācijām, un Latviju atvērtībā inovācijām pārspēj gan Lietuva, gan, protams, arī Igaunija, novērojuši DigiPulse pārstāvji.

N. Kvilis un R. Misirovs spriež, ka uzņēmumiem būtu jāreķinās ar institūciju atteikumu akceptēt ar kripto- valūtu jomu saistītu līdzekļu vākšanu, un tas automātiski liks meklēt citas jurisdikcijas, kuras būtu pretimnākošākas. Kopumā katrā valstī, kurā vērtu tikt plānots veikt ar krip-

tovalūtu izmantošanu saistītu kampaņu, ir savi likumi un īpatnības (par spīti tam, ka visas uzmanības lokā esošās valstīs, piemēram, atrodas ES sastāvā), un tas rada nepieciešamību pēc lielām sākotnējām investīcijām, lai kripto- līdzekļu vākšana noritētu gludi un pārskatāmi. Tomēr kopumā, lai emisija izdotos, galvenokārt ir nepieciešams strukturēti aprakstīt darbības mērķi, kādu pakalpojumu uzņēmums vēlas sniegt. Tāpat nepieciešams norādīt skaidrus noteikumus, ko angļu valodā dēvē *general terms and conditions*, respektīvi, nosacījumus, kuros ir definēti galvenie principi, pēc kuriem pa-

lēmums vēl ir visai neskaids

stabilitātes, un tas, kurš darbojas šajā pasaulē, var paļauties tikai uz sevi



ar kriptovalūtām sprīdz uzņēmējdarbības vidē. Netrūkst arī privātpersonu, kuras vēlas izzināt ē interese par kriptovalūtām varētu aizvien pieaugt, taču joprojām ar tām ir salstīti arī daudzi un

FOTO - LETA/AFAP

kalpojuma lietotāji varētu sa-
prast darbības raksturu, vir-
zienu un pašā pakalpojuma
būtnību.

Nezināmā rītdiena

Kriptovalūtas gan kā norēķi-
nu līdzeklis, gan kā investīci-
ju objekts vēl ir samērā jauns
un līdz ar to eksperimentāls
instruments. Praktiski katra
diena nes kaut ko jaunu, un
neviens nevar droši prognozēt,
kas ar kriptovalūtām notiks
rīt, pēc mēneša vai pusga-
da – gan to vērtības ziņā,
gan to drošības ziņā – nav tik
lielas ticamības pakāpes, kā-
da ir tradicionālām norēķi-
nu līdzekļiem. E. Draba vērtē,
ka uzņēmumi ar labu, il-

gos darba gados iegūtu repu-
tāciju, tostarp regulētie fi-
nanšu tirgus spēlētāji, mes-
ties kriptovalūtu pasaulē vēl
nav gatavi, lai gan uzņēmumu
vidē patlaban vērojama
nepārprotama interese par
kriptovalūtām, savukārt pati
kriptovalūtu pasaule jaunus
finansu tirgus spēlētājus vēl
nav spējusi izaudzēt.

Ta rezultātā šobrīd kriptovalū-
tu pasaulē trūkst ilgtermi-
nā pārbaudītas stabilitā-
tes, un katrs, kurš šajā pasau-
lē spērs soli, var paļauties tikai
uz sevi. Bieži var dzirdēt par
daudzajiem ieguvumiem,
kurus potenciāli nes decen-
tralizācijas princips, kas ir
kriptovalūtu un blokķēžu

tehnoloģijas pamatā. Taču
jāsaprot, ka tas nozīmē – no-
rēķinos ar kriptovalūtām
daudz lielāka atbildība ir kat-
ram kriptovalūtu lietotājam
pašam un nevar paļauties uz
aizsardzību, ko sniedz tradi-
cionālie finansu tirgus dalīb-
nieki, piemēram, bankas.
Kriptovalūtu īpašniekus ne-
aizsargā neviens no pazista-
majām ieguldītāju un inves-
toru aizsardzības shēmām.
Tāpat kriptovalūtu turēšanas
un norēķinu jautājumus ne-
var paļauties uz bankas vai
citu regulēto finansu tirgus
spēlētāju kompetenci drošī-
bas, tostarp kibernetikas
jautājumos.

DigiPulse pārstāvji teic, ka

Kriptovalūtas

- **Pirmā kriptovalūta** bija Bitcoin, kas tika radīta 2009. gadā.
- Laika gaitā radītas arī **daudzas citas kriptovalūtas**, piemēram, *Ethereum, Ripple, Cardano, Litecoin, NEO, NEM, Stellar, IOTA, EOS, Dash, TRON, Monero*
- Kriptovalūtām raksturīga **decentralizēta kontrole**, kā arī darījumu fiksēšana tā dēvētajā blokķēdē.
- Kriptovalūtas eksistē tikai **virtuālā veidā** un netiek uzskatītas par naudu vai vērtspajūriem klasiskā izpratnē, proti, uz tām neattiecas nevienas valsts klientu aizsardzības mehānis-
mi.
Avoti: Finanšu un kapitāla tirgus komisija un wikipedia.org

patlaban nevienā valstī nav spēkā likuma, kas tieši regu-
lētu darbības ar kriptovalū-
tām vai emisijas procesu.
Līdz ar to nav noteikti rāmi,
kā tieši tiek regulētas kriptovalū-
tu vidē iesaistīto attiecī-
bas, viss notiek pēc savstar-
pējas uzticības principa. Pie-
mēram, no noteiktas kopie-
nas tiek iegūta informācija
par konkrētu projektu, un, ja
kāds vēlas investēt attiecī-
gā projektā, tad uzņemams arī
risks, ka investīciju var pa-
zaudēt. Arī kriptovalūtu pa-
saulē, tāpat kā citur, darbojas
krāpnieki, tādēļ, lai nepazau-
dētu savas investīcijas, ar
katru projektu investoriem
jāpēzīstas kārtīgi un jāņem
vēra – nav regulējuma, saska-
nā ar kuru varētu, piemēram,
atgūt investēto naudu.

Jāsarģā no zādzībām

Drošības jautājumi jāuztver
ļoti rūpīgi, jo izplatīta parā-
dība ir arī kriptovalūtu zādzī-
bas. Eksperti iesaka uzmanī-
gi izvēlēties veidu, kādā krip-
tivalūta tiek glabāta. To var
darīt, uzticot kriptovalūtu tu-
rēšanu ārpuskalpojumu snie-
dzējiem vai turot kriptovalū-
tu kā dēvētajā kriptovalūtu
makā. Jāatzīmē, ka kriptovalū-
tu makus iedala tādos, kas
ir pastāvīgi pieslēgti pie in-
terneta un tiek dēvēti par
karstajiem makiem (angļu
val. – *hot wallet*), un tādos,
kas nav pastāvīgi pieslēgti
pie interneta un tiek saukti
par «aukstajiem makiem»
(angļu val. – *cold wallet*). Pir-
mie ir ērtāki norēķiniem, otr-
ie – drošāki pret zādzību ris-
ku. Katram risinājumam ir
savi plusi un mīnusi, un ek-
sperti iesaka sadalīt kriptovalū-
tas starp dažādiem ma-
kiem.

Veicot pārskaitījumus, se-
višķa uzmanība ir jāpievērš
tam, vai norādīta pareiza sa-
ņēmēja t.s. adrese. Iespēja at-
gūt kļūdaini pārskaitīto krip-
tivalūtu ir daudz mazāka nekā
izmantojot citus maksāša-
nas līdzekļus. Turklāt, izvēlo-
ties glabāt kriptovalūtu ilg-
termiņā, ir svarīgi piefiksēt
maka paroli un nepaļauties
uz atmiņu. «Ja parole tiks aiz-
mirsta, tad atšķirībā no ban-
kas konta piekļūt *maka* satu-
ram vairs nebūs iespējams.
Ik pa laikam nākas dzirdēt
par *bitkoīnu* īpašniekiem,
kurī, pazaudējuši paroli, algo
datu šifrēšanas speciālistus,
lai tie uzlauztu kriptovalūtu
maku, un psihologus, kuru
uzdevums ir radīt bitkoīnu
īpašniekam to pašu psiholo-
ģisko stāvokli, kādā viņš bija,
kad izgudroja paroli,» sme-
ja E. Draba.

Atsevišķi uzņēmumi Latvi-
jā paziņojuši, ka pieņem da-
žas kriptovalūtas kā norēķi-
nu līdzekli, iespējams, tikai
publicitātes nolūkos, jo krip-
tivalūtu cena jeb vērtība ir
svārstīga un neparedzama.
Seit varētu citēt tiecienu – ir
nepastāvība un ir kriptone-
pastāvība.

Admiral Markets Group
valdes loceklis Jens Hrzanov-
skis teic, ka, veicot investīci-
jas vai spekulējot ar vērtības
izmaiņām, šādas svārstības
ir pieņemamas, bet uzņē-
mējdarbībā, kurā nepiecie-
šama paredzama plānošana,
tas var izrādīties nežēlīgi.
Piemēram, lai arī kopš pagā-
jušā gada *Admiral Markets*
pieāvā arī kriptovalūtu CFD
(kriptovalūtu cenu starpību
ligums), neviens no kompā-
nijas investīciju uzņēmumiem
nepiedāvā kriptovalūtas
izmantot kā maksājuma
veidu.

Naudas atmazgāšanas risks

Kad pircējs veic norēķinu par
precēm vai pakalpojumiem
ar bezskaidras naudas pār-
skaitījumu vai ar maksājumu
kartī, pārdevējs vai pakalpo-
juma sniedzējs principā var
paļauties, ka banka (it īpaši,
ja tā ir ES licencēta banka)
veikusi šīs personas pārbaudi
un seko tās darījumiem.
Tas mazina risku, ka pārskaitī-
tie naudas līdzekļi iegūti
val. – «atmaz-
gāto» noziedzīgi iegūtos li-
dzekļus. *Sorainen* jurists no-
rāda, ka ikvienam, pieņemot
kriptovalūtu kā norēķinu li-
dzekli, jāapzinās, ka, vistic-
māk, šajā gadījumā neviens
pārbaudi nav veicis. Tādējādi
ir paaugstināts risks, ka šī
kriptovalūta var tikt vēlāk
arestēta vai konfiscēta kā no-
ziedzīgi iegūta manta. «Ar šā-

du risku jārekinās. Kriptovalū-
tu izmantošana maksājumu
veikšanai var būt anoni-
ma, un tā var tikt izmantota
naudas atmazgāšanā vai te-
rorisma finansēšanā. Situāci-
ja ir jākontrolē valdībai un
atbildīgajām iestādēm,» uz-
skata J. Hrzanovskis, piebils-
tot, ka jebkurai bankai un fi-
nanšu pakalpojumu sniedzē-
jam jau gadu desmitiem jā-
nodrošinās pret šāda veida
noziedzīgiem. Darbojoties
ar kriptovalūtām, jārekinās,
ka ES mēroga regulators jeb-
kurā brīdī var «pārsteigt» ar
stingrāku kontroli, un tās ra-
dītās sekas ir neparedzamas.
Jāņem arī vērā, ka dažās pa-
sausles valstīs kriptovalūtas ir
pilnībā aizliegtas. (Nevar gan
noliegt – citas valstis deklarē,
ka atbalsta kriptovalūtu at-
tistību).

Monētās divas puses

No vienas puses, blokķēžu
tehnoloģijai ir daudzi plusi,
piemēram, blokķēdes infor-
mācija tiek saglabāta ar visu
vēsturi, un, kad attiecīgā
blokķēde ir pilna, tiek veido-
ta nākamā blokķēde, kura ie-
tilpst vērienīgs informācijas
apjoms. Līdz ar to, lai uzlauz-
tu blokķēdi, jāuzlauz arī ie-
priekšējā blokķēde ar visu in-
formāciju, kuras saturu veido-
dojuši citi lietotāji. Lai mai-
nītu visu informāciju, kas sa-
glabāta blokķēdē, būtu jāuz-
lauz katra lietotāja dators.

No otras puses, ņemot vē-
rā, ka viena no galvenajām
blokķēžu tehnoloģijas iezi-
mēm ir tā, ka notikums, to-
starp darījumus nevar iz-
dzēst un tie ir redzami vis-
maz katram blokķēdes lieto-
tājam, tas nonāk prētunā ar
fizisku personu datu aizsar-
dzības regulējumu tāda gadi-
juma, ja blokķēde satur fizi-
sku personu datus, uzskata E.
Draba. Tas jāņem vērā uzņē-
mumiem, kas vēlas attīstīt
savus produktus uz blokķēžu
tehnoloģijas pamata. Turklāt
šogad 25. maijā ES stājas spē-
kā jaunā Vispārīgā datu aiz-
sardzības regula, kurai pēc
pētniecības kompānijas
Gartner aplēsmem nav gatavi
vaiņāk kā puse reģiona uzņē-
mumu, t.i., tie nespēs ievērot
tajā noteiktās prasības.

DigiPulse pārstāvji arī no-
rāda, ka aktuāls jautājums ir
«zīni savu klientu» princips,
jo nepieciešams tehniski no-
drošināt iespēju identificēt
personas, kas darījumiem iz-
manto kriptovalūtu. Tāpat ir
ļoti daudzi neskaidri jautājumi,
kuru var tikt īpaši būtiski
strīdu gadījumā, piemēram,
par to, kuras valsts tiesības ir
piemērojamas konkrētajam
darījumam. ●